

Въведението на Г. Н. Златарски

Преди 100 години е отпечатана първата геоложка книга, написана от българин. Тя е и първата книга за рудите и минералите в България. Дотогава за тях са се правели само догадки. Чужденците геолози А. Буе, Ф. Хохщетер, Ф. Тоула и др. в своите изследвания и публикации са засегнали вече редица по-обща и частни черти от геологията на България, без да се докосват до нейните подземни богатства. Възможно е това отношение да е било продиктувано от някакви постановления на турското правителство. В освободена България обаче свободният Златарски безпогрешно прозира, че познаването на минералите и рудите, на геоложката обстановка, в която те се намират не случайно и стихийно, а организирано от държавна геоложка служба и музей, е не само насъщна необходимост на една образована страна, но и мощен двигател на нейното възраждане. Златарски се ръководи и от родолюбивата идея да огрее мрачното петно, което е представлявала в очите на света тогава България. Начева с описанието на характерните белези, находищата и историята на експлоатацията на 36 минерала, включително и въглища, „които се намират в малката ми сбирка. С малки изключения почти сички сам съм намерил и събрал. Аз ги пазя като най-голяма драгоценност, защото те са едничкото и най-доброто доказателство за богатството на отечеството ни.“

Златарски се простира само в рамките на Княжество България. Източна Румелия не е още присъединена. Сравнително по-пълно са описани златото, среброто, галенитът, пиритът, магнетитът, хематитът, манганитът, лимонитът, кварцът, фелдшпатът, турмалинът, гипсът, калцитът и въглищата. За пръв път се дават сведения за някои находища, които и днес имат важно значение за нашата страна — Чипровци, Челопеч, Троянски железоруден район, Варненски манганоруден район, Плакалница, Етрополски район, Пернишки и Софийски въглищен басейн.

На мнозина книгата на Златарски ще се стори примитивна, но в нея прозират идеи, които сега в съвременната епоха на социалистическото изграждане и интензивно търсене, проучване и усвояване на минералните суровини на България с голяма сила привличат нашето внимание.

На първо място стои значението на закономерната връзка на полезните изкопаеми с геоложкия строеж и геоложките формации: „Познаването на геологическите отношения на някоя страна е от преголяма полза и практическа цена за всекиго. С изследването материала на формациите ний създаваме где и какви полезни руди и метали се намират. . . От външния изглед на някоя страна ние можем да си съставим добро понятие за нейното геологическо устройство. Страна, лишена от всякакви природни сцени и хубости, показва, че в нея царува еднообразие и в материала, от който е тя съставена. Такъва страна само в изключителни случаи може да ощастливи

МАТЕРИЯЛИ ПО ГЕОЛОГИЯТА И МИНЕРАЛОГИЯТА
НА БЪЛГАРИЯ.

РУДИТЪ ВЪ БЪЛГАРИЯ.

Събралъ и описалъ

Георги Н. Златарски.

*Препечатано отъ II и III кн. на Периодическото Списание на Българ-
ското Книжовно Дружество въ Сръдецъ.*

СРЪДЕЦЪ
ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА
1882.

рударя и да задоволи горещите желания на минералога. Напротив, там дето владее разнообразие в формациите, дето виждаме непрестанни изменения в състава или произхождението на камъните, там страната е прошерена с високи и ниски места, тя е премрежена с реки и потоци и прецепена с невидими пукнатини, върху които често се намират наредени топли минерални извори. Тя се отличава с богатството си на гори и високи планини, украсени с разновидни рътове и долини. Повидимому в нея сичко в безредие, сичко разхвърлено, без цел се вижда. Подобна страна, богата с вън-кашни форми, не е сиромашна и във вътрешността си; тя крие в недрите си разновидни минерални богатства.“

На второ място стои познаването и систематизирането на свойствата на минералите и на находищата с благородния стремеж за непрекъснатото им обогатяване с нови видове и нови промишлено значими минерални суровини: „Ако просветения читател хвърли поглед върху тая листа, той ще се увери в отсъствието на много забележителни минерални групи и видове. Това не значи, че те не съществуват в България; напротив, могат да се намерят още много други полезни руди в бъдещите изследвания на страната. Трябва само по-голямо внимание да обърнем в събирането на тези ископаеми. Аз се лаская, че ще мога много скоро да придодам още много руди на тая листа. Нека тя послужи за сега като въведение за минералогията на България.“

Въведението на Златарски има значение на безценна реликва не само като възрожденски акт, но и като пример на родолюбиво и научно-практическо начало, което достойно бе продължено и развито.

Л. Василев